

PREUS DE SUSCRIPCIÓ

UN TRIMESTRE

Dins Espanya: una pesseta.
Fora d'Espanya: dues pessetes.

Redacció General Barceló-1-2.º

Administració Sta. Eulària, 25.

PALMA DE MALLORCA

LA AURORA

PUNTS DE SUSCRIPCIÓ

A Manacor: Ca-Mestre Antoni Fiol Ferrer, 5.—Ca l'amo Andreu Alcover, Centre, 13.

A Palma: Llibreria d'En Guasp Morey, 6.—Taller d'encuadracions d'En Francesc Ferrer, Sta. Eulària, 25.—Llibreria Ernest Frau, Brosa.—Llibreria d'Alomar i Fontdevila, Brossa

Surt cada dissapte per donar ventim altres erbes an es qui s'ho guany

Recapte

Convé no oblidar-ho

Es diari de Madrit A B C dia 21 recorda que quant Espanya sostenia sa guerra de Cuba i Filipines, que ets Estats Units s'hi aficaren per despuar mos d'aquelles colonies, i ses altres nacions no's descompassaren gens a favor nostre, no hi va haver altre Potencia que alsàs la veu a favor d'Espanya més que el Kaiser, que a un dinar de gala an es castell de Postdam protestà de sa feta d'ets Estats Units contra Espanya i va ensatar s'idea de «posar s'espasa alemanya an es servici de sa justícia, amparant una santa dona i un nin innocent». Això caigué ben avall a Inglaterra, que acudí an es Canciller de l'Imperi, es Príncep de Hohenlohe, oncle del Kaiser, que hu prengué a les dents i les tengueren fort el Kaiser i es Canciller; aqueix arribà a doblegar el Kaiser, fent que se contentàs amb que Alemanya i Inglaterra diguessen an ets Estats Units que no fessen massa llarc tampoc contra Espanya.

Negú nat del mon mos ajudà llavò, i s'investida tan generosa del Kaiser sa diplomacia l'aufegà. Ara no hauria succeït res d'això; llavò el Kaiser no tenia sa forsa que té ara dins Alemanya.

¡Quina moneal!

Es grossa sa que han aplegada ets anti-clericals de Roma amb s'acudit que han tengut espares de familia d'allà, que a ses cèdules que han presentades sobre ets al·lots que han d'anar a ses escoles municipals, e-hi han posat casi tots que volen que els ensenyin sa Doctrina Cristiana. Això els ha trets des solc an ets anti-clericals caps-closos i banastres, que ara treuen foc p'es caixals i el dimoni los se'n du contra es Rectors de ses Parroquies de Roma an-e qui donen tota sa culpa, com si se tractava d'un crim es més ferest. ¿No se diuen sempre ets anti-clericals es defensors i ets estalons de sa llibertat de conciencia? Idò ¿per que no respecten aqueix acte que es pares de familia de Roma han fet demanant s'ensenyansa religiosa p'es seus fiiis? No l'han respectat ets anti-clericals an aqueix acte des pares de familia per que ells no volen altra llibertat que seua propia per oprimir i potetjar sa llibertat de tots es qui no pensen com ells. Es que no son estalons de sa llibertat, sino inimics mortals de tot lo que no sia es seu pensar! ¡Quins farsants son ells! ¡Que los compr qui no los coneix!

¡Així mateix se necessita esser-ho animals!

Mentres que per dins Espanya hi ha carabassencs que escampen entre es poble baix que sa guerra l'ha feta Alemanya fins ara amb sos doblers des Jesuïtes, barbaridat que s'és dita fins i tot dins Manacor, mentres devers Sòller n'hi ha de tan repropis i caps-closos que escampen que es capellans envien doblers a Alemanya per que fassa sa guerra; devers França hi ha periòdics anti-clericals que arriben a s'extrem inverosimil de dir que el Kaiser va assistir, desfressat de capellà, an es Congrés Eucaristic de Lourdes devers es dia de St. Jaume, i que allà acordaren es congressistes moure aqueixa guerra, que el Bisbe de Tarbes còme Bisbe de

Lourdes prometé tot es Tresor de la Mare de Deu an el Kaiser per sostenir sa guerra.

¿No és ver que sembla mentida que se puguen enflocartals barbaridats i que correguen entre sers racionals? No hu semblen racionals es qui hu fan còrrer i es qui s'ho beuen!

El Rei Sabi

(Segueix)

¿Que me'n direu? Ell tot d'una que En Juanet va esser partit cap a cercar s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles d'una lleona que alletàs, —sa mare, sa viuda, ja no gemegà pus; pega cossa an es llenzol, i se'n va an es negret, i li diu:

—Mira, ja se'n és anat En Juanet a dur ses dues coses m'has dit que li demanàs. Per part meua porem passar l'obra avant.

—De manera que me vols per casar? diu es negret. ¿Es ben ver que me vols?

—Tan ver com que han dita missa avui! diu sa viuda.

I encara no hu hagué dit, com sa cadena amb que estava ferat es negret s'espoltí tota; es negret lleva una rajola des recó des rebost a on estava ferat, s'hi fa un clot que torna gran i gran, i hi hagué una escaleta que tirava per endins i per endins.

—Pren darrera mil diu es negret a sa viuda, i no'm deixis per renou i te labastaix que sentes!

—No haies por! diu sa viuda. ¡No't deixaré!

I es negret ja ha pres escaleta avall i sa viuda darrera ell, i per endins s'és dit, i per endins i per endins.

Com va fer una estona que devallaven, comensen a sentir trons i trons, pero d'aquells més forts i més esquerdats, i tot eren brams, bramuls i remeulos de tota classe d'animals seuvatges.

—No'm deixis si vols estar bé! deia es negret a sa viuda, mentres devallaven a tota màquina per aquella escaleta per endins i per endins i ¡venguen trons ben esquerdats! i brams i remeulos!

A la fi veuen claror, s'acaben cop en sec es trons, es brams, es bramuls, es remeulos; i es negret ja no fonc cap negret, sino un galant jove, ben taiat de totes ses parts des seu còs, falaguer i ardit com un passarell; i se trobaren dins un grandió jardí, compareixent-los un estol de cinquanta fadrinetes i un altre de cinquanta fadrinetes, tots cridant:

—Benvinguts sien novii i novíal! ¡benvinguts! benvinguts!

¿Què me'n direu? Ell allà mateix se feu s'esclafit, se casaren es dos revel·lers, es qui fins llavò era estat un negret, i sa viuda, sa mare d'En Juanet; i ¡venguen unes noccs de pinyol vermei, i un ball ben vitenc i serau per llarc!

I allà dins aquell grandió jardí s'estaven es dos revel·lers casats de fresc amb aquells estols de fadrinetes i fadrinetes que les feien la cort i les ballaven l'aigo davant.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que sa mare d'En Juanet no el se poria treure des cap, a s mig de tot, an aquell fiet seu, que havia enganat d'aquella manera tan poc garrida, i de si ara pensava:

—Pero ¿i que ha d'esser d'aquell fiet meu? ¿I si no la troba a sa Font de

Xorrigo? ¿I si, en trobar cap lleona que allet, sa lleona el fa benes, com ell s'hi acostarà per treure-li es tel de ses costelles? ¿I quin possible és que un al·lotot com ell pugua investir una lleona i safalcar-la?... ¡Mesquina de mi! ¿I quina l'he feta jo d'enviar un fii meu, s'únic fii que tenia, a una mort segura?... ¡Maleïda idea de tornar-me casar! ¿a on m'has duita? ¡No és gens duptós que mai per mai havia jo estada tan bè, com ara! pero ¡ai aquell fii meu dols! ¡quina n'hi he feta! ¡es un clau que duc clavat dins es cor!

Es seu homo devegades e-hu notava que ella estava funesta i mójola; li demanava què tenia, i ella no le hi gosava dir d'empegueïda. Ell així mateix ja hu sospitava que era que pensava amb En Juanet, pero es polissó deia amb ell mateix:

—Ara que ja la m'he feta meua, me'n regal de si pensa en s'al·lot! Ja li arribarà a espassar! Sobre tot, no hu crec que torn ell! Li costarà des pebre trobar sa Font de Xorrigo! I, si la troba, pitjor per ell! per que sa lleona amb sa primera estravada l'esbenarà! No li valdrà St. Pere! I, si fos tan sortat que mai tornàs amb s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles d'una lleona que alletàs, llavò serien ses bones! llavò sí que jo li faria s'abrè! no tiraria cap cossa!

Mentres tant que se passava això dins aquell grandió jardí entre aquell marit i aquella muller, En Juanet feia sa seua via cap a sa Font de Xorrigo, colcant dalt es cavall del Rei Sabi, que se'n anava ben acanalat, camina caminaràs, cap an aquella ditxosa font.

Com feia set dies que caminava d'aquella manera, quipa en Juanet un grandió canyar i un redol de polls i oms de gran toria, i allà endins un peuya que feia cap-serrat, d'on brollava un brant d'aigo com sa cuixa, roiant dins un abeurador de mitja lluna. Allò era sa Font de Xorrigo.

E-hi arramba es cavall, que s'agenoia de ses potes de davant, En Juanet, sense davallar, umpl s'empolleta d'aigo de sa font, pero sense amollar s'espasa.

I heu de creure i pensar i pensar i creure que, encara no hagué omplida s'ampolleta, que la s'estojava dins es serró que duia a un costat, passada sa corretja per s'espalla, se sent de part-darrera una corredissa i unes risclades d'ungles fortes ferm; se gira amb so cavall per veure què era, i va esser una lleona que se'n venia cap a ell, feta un dimoni.

I ¿què fa En Juanet? Se treu s'espasa i aborda es cavall a sa lleona; i espasada vé i espasada va! tan espés i tan a ferir com poria; a la fi li clava s'arma a sa pitera, li arriba an es cor, i aquell animal, fent unes revinglades esglaiadores, cau morta en-terra, donant tota sa seua sanc.

En Juanet davalla des cavall; repara que sa lleona tenia un braguer molt revengut, prova de monyir-la i encara li sortí llet. Se veia que alletava; l'escorxa, li treu es tel de ses costelles, l'embolica dins un cànyom, s'ho estoja dins es serró, pega bot dalt es cavall, i esperonada an aquest, que partí com un coet de d'allà cap a ca'l Rei Sabi.

Camina caminaràs i cap envant te faràs, des cap de set dies. hora baixa de tot, arriba a ca-aquell Rei, i toc! toc! a sa portassa.

Sent En Juanet unes petjades molt falagueres i veu que s'obri sa graseta i zas! me guipa sa careta de ses dues

fadrinetes, que el se miraven amb sa riarieta a sa boca.

Llavò sí que les hi trobà garrides En Juanet! Mai n'havia vistes que li robassen més es cor.

—¿Vol dir tornes esser tu? li diuen elles.

—¿Vol dis tornau esser voltros? les diu ell.

—Espera una mica! diuen elles, que anirem a dir a mon pare què hem de fer.

Se'n hi van, i al punt tornen correns, obrin sa portassa de pinta en ample, entra En Juanet a cavall, elles tornen tancar sa portassa, En Juanet se'n entra es cavall dins s'estable, li lleva sa sella i li dona es seu recapte; i ses dues fadrinetes el fan entrar allà on era son pare, que l'esperava an En Juanet amb tota sa devoció del mon.

—Deu lo quart, Sr. Rei! diu En Juanet.

—Benvingut sies, Juanet! diu el Rei Sabi. Digue'm! ¿i com t'és anat?

—En popa de tot! diu En Juanet. He fet lo que Vossa Reial Majestat me comanà, sense deixar una til·la; i duc s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles d'una lleona que alletava; i hu he tocat amb ses mans que alletava, per que tot d'una que l'he haguda morta, veient que duia un braguer de molt d'emalum, he provat de moynir-la, i encara li he treta llet de ses mamelles.

Aquí En Juanet se treu s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles de sa lleona, i hu posa tot en mans del Rei Sabi, dient:

—Tenga, Sr. Rei! ¡E-hu veja si li dic ver!

El Rei Sabi paupà es tel de ses costelles de sa lleona i llavò s'ampolleta de s'aigo, i hi pegà un glop per veure si hu era de sa Font de Xorrigo.

—Si que hu és de sa font! diu el Rei Sabi; i es toc també me diu que es tel també hu és de ses costelles d'una lleona que alletava.

Aquí el Rei Sabi s'aixeca, i diu:

—Juanet, fe't ensà!

En Juanet s'hi arramba, i el Rei Sabi li dona un abràs ben fort, i li diu:

—Venturós tu que hu has fet així com jo t'ho vaig dir. Molts n'hi eren anats per lo mateix que hi és anat tu, i aquella lleona sempre els esbenava, per que se retgiraven com els envestia tan furiosa.

Aquí el Rei Sabi se torna asseure, crida ses fies, i les diu:

—¡Hala, fietes meues, si passam el Rosari i llavò soparem! ¿No hu trobes, Juanet?

—Ben pensat! ben pensat! diu En Juanet i ses dues fadrinetes.

Se senyen, passen el Rosari, sopen i llavò ja colgar tothom! cadascú dins sa seua cambra; pero el Rei Sabi no se colgà.

En Juanet li havia deixada s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles de sa lleona qui alletava, i ¿que fa el Rei? Tanca aquelles dues coses dins un armari secret que tenia dins sa seua cambra, que se tancava amb set panys, umpl d'aigo des pou una ampolleta que tenia just sa de d'En Juanet, fa matar una euevia i comana que li treguen es tel de ses costelles i que le hi duguen. E-hu fan així: embolica aquell tel amb so cànyom a on En Juanet havia duit es tel de lleona; i llavò se colga.

Lo endemà matí a trenc d'aua bota des llit, se'n va i crida En Juanet, que

pega cossa an es llenzol, se vest amb quatre grapades, i se presenta an el Rei Sabi donant-li *es bon dia*.

—Bono! diu el Rei Sabi. Ara ja te puc dir lo que hi ha sobre ta mare; ara és s'hora de dir-t'ho tot.

—¿Que és morta? diu En Juanet, tot trastornat.

—No, diu el Rei Sabi: còme morta no hu és, sino que s'és tornada casar.

—¿Què me diu, Sr. Rei? s'exclama En Juanet.

—Lo que sents! diu el Rei Sabi.

Aquell vespre que tu, com arribares a ca-vostra, la trobares que feia aquells gemecs i aquelles revinglades dins es llit, no era que estigués gens malalta, sino que havia trobat dins es rebost un negret fermat, que li digué que s'havien de casar ells dos, i que, si ella hi consentia, no hi hauria dona del mon que estigués tan bé com ella; pero que era precis que, en arribar-hi tu, fés com que estar malalta i t'enviàs a cercar s'ampolleta d'aigo de sa Font de Xorrigo i es tel de ses costelles d'una lleona que alletàs. I es negret li digué això amb s'idea de que sa lleona te matàs, i tu no li fesses mai nosa. Per això ta mare, com tu arribares aquell vespre, t'envià a cercar aquelles dues coses, sense ella anar a pensar que te pogués venir cap mal, perque la pobreta, com sa casera li era entrada ben fort, ja no cernia de son cedàs. Idò bé, tu ara te'n vas, amb s'ampolleta d'aigo i amb so tel de ses costelles que't donaré, cap a ca-teua. Ta mare, com te colombrarà, se colgarà ben aviat; tu arribes, li presentes s'ampolleta i es tel, se beurà s'aigo i se posarà es tel dalt sa boca des cor, i dirà:—Ja estic bona! Botarà des llit i te dirà:—Voldria que'm donasses una prova de que tens un bons braons, a veure si'm pories defensar si mos envesstem es contraris! Te posarà una taula davant; tu hi ensivelles cop de puny amb tota sa forsa, i esfondraràs sa taula. Llavò te dirà:—Veiam! pega an aqueixa mitjanada! Tu hi pegues altre altre cop de puny, i se mitjanada se'n vendrà per avall. Llavò te treurà un vergat de ferro, i te dirà:—Veiam si ets capaç de fer-ne dos! Tu l'agafes per cada cap e-hi afitores es genoi es mig, i en fas dos bossins; pero aquí te cauràn ses dues mans, i a-les-hores sortirà es negret, i dirà: ¿Qui és que se'n és vengut a esfondrar-me taules, mitjanes i vergats de ferro dins cameua? S'afuarà a tu, tu no't poràs defensar sense ses mans, t'agafarà p'es coll i t'estrengolarà; pero tu no't retgirs, sino que, en veure que t'estrengola de tot li dius:—Suposat de que'm vols matar, te demàn una gracia: que, en esser mort, me fasses bossins, posis tots es bossins dins un sac, i fermis es sac damunt es cavall que m'ha duit, i amollis an es cavall que prenga per allà on vulga. Es negret te concedirà aqueixa gracia, i es cavall te durà aquí, i aquí te tornarem confegir i reviscolaràs, com si res fos estat, i te vendrà llavò una cosa que mai del mon t'ho pensaries que't vengués, sa que tu més desitjaries.

Com el Rei Sabi li hagué dites totes aquelles coses an En Juanet, li demanà:

—Me promets que faràs totes aqueixes coses tal com jo t'acab de dir?

—Le hi promet, Sr. Rei! diu En Juanet.

—Idò jendavant ses atxes! diu el Rei Sabi ¡Vés a treure es mateix cavall i parteix me que depressa!

El Rei Sabi li dona s'ampolleta d'aigo que En Juanet se creia que era de sa Font de Xorrigo, i es tel de ses costelles d'aquella euevia, que ell se creia que era de sa lleona qui alletava, se despedeix del Rei Sabi i de ses dues fies del Rei, treu es cavall amb sa sella, li pega bot damunt, i bona esperonada devers es buits, i aquell animallet de d'allà tant com en poria treure cap a

ses casetes blanques a on se passava la vida sa mare d'En Juanet amb so negret, que encara menjaven pa de nos-ses.

Dissapte qui vé ja veurem, si Deu ho vol i Maria, com acabà això d'En Juanet, sa mare, es negret, el Rei Sabi i ses seues dues fies, tan polides i galanxonnes.

(acabarà)

JORDI DES RECÓ.

Besequit

¡Llenya a s'extern!

Aquí s'extern és Mestre Biel Alomar. I li deim s'extern perque ell mateix s'hi és fet, ell mateix ha renunciat de mallorquí i d'espanyol. I no cregueu que això sia cap barret que li posem; és ell mateix que dins es seu article *El Alma Britànica*, arribà a esberrar-se tant, que acabà per dir: «França, Inglaterra, Nort-Amèrica: vetaquí ses meues tres grans patries espirituals». ¿E-hu veis com N'Alomar se dona per extern dins Mallorca, dins Espanya? Sa seua «patria espiritual», és «França, Inglaterra, Nort-Amèrica»; és ell mateix que hu diu. Bon profit li fassa!

Idò bé ja no és LA AURORA tota sola que li dona llenya més que no'n vol. La *Lectura Dominical* de Madrid día 17 li etziba un raig de matalofades d'aquelles que fan veure estels de bell dia, per un article que amollà s'altre dia, dient que «es cristianisme fa sigles que ha fracassat». Mirau que fa riaies moltes que N'Alomar s'atans a parlar de fracassos! ¿Vol més fracàs que es que ell experimentà a Catalunya, quant ets esquerrans el proclamaren *Mestre, Messies i Caporal* de tots ells, i dins manco d'un any ja estigueren deenganats d'ell, i li taparen es cap, i acabaren per no voldre-li pagar ets articletxos que feia?

I ell cridà la gent per fer un partit nou, amenant que, si no l'escoltaven, se retiraria de sa política activa. I negú el s'escoltà; i s'hagué de retirar a la forsa, perque tots es qui havien concebudes tantes d'esperances d'ell, se convenceren de que políticament era un torre-pipes. I ara a ses derrerres eleccions de Diputats a Corts se volgué presentar a Barcelona, és a dir, el presentaren amb aquell altre cap-verjo del Dr. Queraltó, es revolucionaris, socialistes, anarquistes i ferreristes, tot lo més perdudot de Barcelona; i es resultat fonc que allà on es regionalistes tengueren més de 25.000 vots, i En Lerroux sortí derrotat amb 21.724 que en tengué,—el Dr. Queraltó n'aplegà 8.922, i N'Alomar no'n tengué més que 1895! ¡just 1895 vots! Sobre tot, no s'era vist mai un fracàs electoral més ferest a Barcelona que es de N'Alomar. ¡I aquest homo encara té pit per venir a parlar de que «es cristianisme ha fracassat!»! ¿Voleu més fracàs que es vostro? ¡o insigne Alomar!

Però es qui li ha donada sa gran pellissa a N'Alomar és estat un escriptor de qui fa fer, que no sabem qui és, que se firma *Jaime de Argila*, que prengué per compte seu s'article de N'Alomar *El Alma Britànica* i li feu una contestació formidable, d'aquelles que tiren un homo d'esquena i el deixen fora de combat. Tal contestació sembla que sortí dalt *El Día Gráfico* de Barcelona, i *La Ultima Hora* de dia 21 la reproduí. Pobres costelles de N'Alomar! ¡O lectors de LA AURORA! feis lo possible per lletgir-la an aqueixa contestació d'*En Jaime d'Argila* a N'Alomar. Així com censurarem *La Ultima Hora* perque posa ets articles de N'Alomar, ara l'alabam de tot cor perque ha posat aqueix d'*En Jaime d'Argila*.

I ¿què era aqueix article de N'Alomar *El Alma Britànica*? Era senzillament una ditada de mel a Inglaterra perque fa costat a França, a la França d'En Viviani, d'En Clemenceau i de

sa masoneria barrufetena, i l'ha alliberada de que Alemanya no'n fés un acop. Es just per això que N'Alomar ara és un entusiasta rabiós d'Inglaterra. Tant és així, que, si Inglaterra, així com fa costat a la França d'En Viviani i d'En Clemenceau i de sa masoneria, fés costat an es contraris d'aqueixa França, ¡bona nit entusiasme de N'Alomar per Inglaterra! A-les-hores tractaria Inglaterra així com tracta Alemanya, de seuvatge, de barbatxa, de dèspota, de xucladora de sa sanc des pobles; la posaria com un pedàs brut, no li deixaria part sana. ¡Tant d'entusiasme ara per Inglaterra, i mai n'havia dit res? I si no, veiam i quant N'Alomar havia demostrat gens d'entusiasme per tal nació? Mai, que sapiguem.

Idò bé, N'Alomar amb s'idea de fer llarc a favor d'Inglaterra p'es costat que fa a la França d'En Viviani, d'En Clemenceau i de sa masoneria, agafà sa ploma i entaferrà un articlello ferrest, posant Inglaterra part-damunt es niguls, fent-ne ses alabanses més grosses que's poren fer de cap nació del mon; i li sortí un article molt ben escrit, de forma brillant, pero sense casi cap paraula vera, un vertader aterrat contra sa veritat històrica, i contra es sentit comú, que sempre se'n du ses tornes, en posar mà, a ploma N'Alomar.

I no és que d'Inglaterra no se puguen fer alabanses grosses; no és que Inglaterra no tenga moltes de coses bones, boníssimes, que alabar, perque en té a betzef, en té ben re-de-moltes; i LA AURORA n'ha donat testimoni amb sos *Dieteris* que ha publicats des viatges que qualcú de noltros ha fets devers Inglaterra, amb sa ventatge que totes aquelles alabanses que férem d'Inglaterra eren absolutament desinteressades i llavò sortides de lo més endins des nostro cor, i sobre tot eren de coses que noltros havíem vistes a Inglaterra, i no que mos ho hagués contat negú pintant-mos St. Cristòfol nan. No, no parlàvem per boca de ganso, com e-hi parla N'Alomar, que comensa per no esser estat mai a Inglaterra i que no sabem que graponeig ni escarrinx gota s'inglès. Això no vol dir que un no puga alabar Inglaterra si no hi és estat, si no sab s'inglès; no volem dir això. Lletgint bons autors que parlin d'Inglaterra, lletgint ets historiadors verídics, que no donen figures per lletternes, sobre Inglaterra se'n pot parlar prou bé i dir-ne grans veritats i coses vertaderament meravelloses.

Però N'Alomar no ha fet res d'això, sino que se posà a dir coses grosses ferm en alabansa d'Inglaterra, pero no ses que hauria pogudes dir amb tota veritat, sino unes altres que s'incovenient més gros que tenen, és que no son veres, que son un enfilai d'invencions desbaratades, sense cap ni peus, pures i broixes invencions de N'Alomar, és a dir, un raig de dois i mentides, com le hi demostra fins a la darrera evidencia *En Jaime d'Argila* amb s'article meravellos que publicà *La Ultima Hora* dia 21. Cada frase d'aqueix article es una mansiula a N'Alomar d'aquelles que deixen es dits senyats a sa pell. Perque es allò d'agafar-li *En Jaime d'Argila* frase per frase de s'article *El Alma Britànica*, i provar-li que no és vera, que és falsa, que es tot lo contrari de sa realitat, de lo que és vertaderament Inglaterra. Lo més petit, lo més suau, lo més fluix que li diu *En Jaime d'Argila* a N'Alomar, és això: «Amigo Alomar, vos no conocéis Inglaterra más que de oídas o por lo que de ella os contaron los libros prestigiosos que hablan de sus grandezas, de su magnanimidad, de su alta concepción de la democracia...». De manera que *En Jaime d'Argila* li diu i li prova a N'Alomar que parla d'Inglaterra sense sebre què és Inglaterra. I *En Jaime d'Argila* li pot parlar així a N'Alomar

perque li fa avinent això: «He convi-vido—perdoneme el galicismo—durante doce años con los coloniales ingleses; he estudiado con una curiosidad intensa su modo de ser, su modo de pensar, su modo de obrar; creo haber penetrado en los más recónditos arcanos de esa alma británica...» I acaba per dir-li a N'Alomar: «Habeis soñado en una Inglaterra utópica que nunca existió...»

Ara veurem que contestarà N'Alomar an aqueix fas de llenya que li dona *En Jaime d'Argila*, que mos sab greu no conèixer per porer-li enviar sa nostra enhorabona més coral per sa bona obra que ha feta de treure cara per sa veritat.

De manera que quedam en que N'Alomar *materialment* va néixer a Mallorca, dins Espanya, pero *espiritualment* va néixer a França, Inglaterra i Nort-Amèrica.

¡Tres nacions varen haver d'esser per produir aqueixa barbaritat d'homo! ¡De totes tres es fill *espiritual*! Ell mateix mos ho fa a sebre!

De manera que ja hu sabeu: la *patria espiritual* de N'Alomar no és Mallorca ni Espanya; és França, Inglaterra i Nort-Amèrica! ¡Pobre cervell de Mestre Biel Alomar! ¡estigau segu.s que hi té maganya!

Xalemi!

Durant una quinzena de dies, de bon matí vos ha sorpresa dins el llit la *grata-noticia*. La veu dels venedors de periòdics vos arribava, rebent i fresca, esburbadora i xalesta, espabilant el vostre esperit ensenyat dins la calentoreta dels llençols. Una bona noticia s'ha d'escampar anc que sia ocasionant-vos alguna molestia. El periòdic del matí: *Amb sa victoria des russos! Amb sa derrota d'ets alemanys!* i fins ben gran-dia sobre la pau somorta dels nostres carrers, hi voletetjava amb esclators de gloria *Sa victoria des russos! Sa derrota d'ets alemanys!* Devers mig dia, en mig del trafec dels vostros quefers, vos reconfortava altra vegada la veu trullosa dels venedors de periòdics: El periòdic de la tarde: *Amb sa victoria des russos! Amb sa derrota d'ets alemanys!* i entre la satisfacció que vos produeix la *bona nova*, heu pogut dinar amb més gana, i fins i tot heu poguda fer la digestió amb més normalitat. Si acostumàveu a fer sesta, aquelles veus qui vos arribaven cernudes per la distancia, sense estridencies, dolces i tot engronsaven la vostra becada, i descansàveu amb tranquil·litat de persones que tenen en *sa victoria des russos i sa derrota d'ets alemanys*, la més ferma i segura penyora dels seus interessos morals, materials i socials. A encesa de llums, quant després del treball diari un hom cerca una mica d'esplai al còs, assegut a la taverna, passetjant-se p'el Born o p'el carrer d'En Colom, anant a fer una visita a les Corant'hores, o fent festes als vostres infants, encara vos afalagava de bell nou la confirmació de la *bona noticia*: El periòdic de la nit: *Amb sa victoria des russos! Amb sa derrota d'ets alemanys!* Quin conort que és acabar el jornal, aquesta tasca enutjosa que'ns imposa la nostra miserable condició de fills d'Adam, amb la satisfacció del dever complit, amb la consciència d'un demà tranquil mercès a la nostra envejable condició de neutrals, i amb la pura alegria de *sa victoria des russos i sa derrota d'ets alemanys!* Ja tart, devers les deu, arrufat a qualque cantó, hi podràn veure un infant qui amb veu mostia i desesperada, com un gemec de por i rabia, cridava encara la *grata noticia*, com si costàs pena al dia acabar-se en silenci i rescloure la exaltació qui l'umplia, o...com si'l pobre infant temés tornar a ca-seva sense haver venuts el nombre d'exemplars que té de tasca. A

la «Junta de Protecció a l'Infancia» per tocaria aclarir-ho.

La bona notícia ha volatetjat així tot lo dia, com una bona fada, com un esclat d'oració i d'alabança al geni de la guerra encoratjant els porucs, animant els ardis i confiats.

No hi fa res que els mateixos periòdics, ran d'una victòria dels russos, n'hi posassen una dels alemanys, contra els mateixos russos i tot. Els venedors dels periòdics no més sabien i cridaven la victòria dels russos, la darrera, calentona encara, la d'ahir. Tal volta això es una rectificació a la meua afirmació de dissapte passat, de que «russòfils no'm coneixem gaire». En descàrrec meu i en honor de la veritat, he de fer constar així mateix, que un vespre de la setmana passada, els de la *Ultima Hora* cridaven: *amb sa victòria d'ets alemanys!* Però una oronella no fa estiu.

Per-paga les agències russes d'informació han donada una mica de sorpresa. Fins ara les havíem considerades serietes, un si fa no fa mújoles i tot, gens tarades de verborrea, malaltia que creïem desconeguda an aquell país de boires i neu, patria dels onsos blancs. I ara, en vista del delobí de notícies qui venen d'allà (si efectivament en venen), fresques i seguides i a forollons, com si sortissen de qual-sevol agència meridional, involuntariament pensam en un homo reservat i poc comunicatiu qui, en empinar massa el colzo, rebenta en paraules i s'esplaiava una mica massa.

P'el demés, son tan llunyanes aquelles terres i tan boiroses, que és de lo més bo de fer comunicar-ne notícies folles i esbogerrades, destinades a córrer el mon com a *llumets-de-St. Tem*. No més que l'Estat Major rus,—qui segons un crític militar que col·labora en un periòdic de Barcelona—és el més entenmentat i serio dels interessats en l'actual conflicte, desira se cuida prou bé d'aixalar els entusiasmes de les seves agències d'informació perquè'ls alemanys i adhuc els austriacs, anc que hagen sufrides derrotes, son enemics respectables.

Però noltros desde aquí, envoltats de blavors llatines, bellament ens podem fer la il·lusió de que aquella gent, filla de la calitja, avensa triomfalment ansiosa de llum i de diafanitat, vers les resplandors del mig-jorn, de cap a noltros, posseïda d'una frenesia natural de veure-mos, de guaitar l'Europa, i enamorar-se'n i festetjarla; i aqueixes ansies, a noltros qui som l'Europa, per força ens hen d'afalagar íntima i essencialment.

Per això un homo experimenta la sensació d'un bull d'alegríes naturals i llegríes, quant sent cridar els diaris quotidianament i a totes hores: *Amb sa victòria des russos! Amb sa derrota d'ets alemanys!*

Notícies de sa guerra

Arribades dia 23

Alemanys i austriacs. Ets alemanys fan recular moltes russos dins la Polònia russa i ets austriacs los fan recular de lo que els havien pres es russos dins Galitzia.

Nyic i nyec entre s'Embaixada francesa i s'alemanya. Les se donen a Madrid aqueixes dues Embaixades sobre quina de ses nacions que representen tenen la culpa des maig fet amb aqueixa guerra a la Sèu de Reims. En haver acabat contarem.

El Kaiser i es capellans que serveixen come soldats dins s'exèrcit francès. El Kaiser, a instancies des Cardenal Arquebisbe de Colonia, ha passat per orde que es capellans francesos que serveixen come soldats i que caiguen presoners d'ets alemanys, los tractin com si fossen oficials, en atenció a sa dignitat sagrada de que está revertits.

El creuer Panther en poder d'ets in-

glesos. Diuen es diaris que un creuer anglès ha agafat el *Panther*, alemany.

El creuer japonès Takachio; topà s'altre dia a una mina, i se'n anà a fons.

Inglaterra i Turquia. Diuen que Inglaterra ha demanades explicacions a Turquia sobre dos acorassats alemanys que hi ha a Constantinopla, i que Turquia no hi ha volgut contestar. Inglaterra té por de Turquia perque devers Egipte li poria fer molt de mal. Es evident que Turquia va ajuda a Alemanya.

Xina i Alemanya. Venen notícies de que s'opinió pública a Xina s'és posada a favor d'Alemanya de lo més. Son noves que venen del Japó i de Rússia.

Renovació de sa consagració de França an el Cor de Jesus. Dia 17 es catòlics de París pujaren a Montmatre; sa grandiosa basílica s'ompli d'en gom en gom, i se feu sa renovació de sa consagració de França an el Cor de Jesús. Molt ben fet!

Navilis inglesos i alemanys. Diuen de Londres que un creuer anglès i uns quants contra-torpellers havien aglapiats quatre torpellers alemanys a ses costes d'Hollandia i les havien tirats a fons. Notícies d'Hollandia han confirmada sa notícia.

Ets alemanys cap a sitiar Belfort. Belfort es una de ses ciutats franceses més fortificades, devora Suïssa. Sembla que ets alemanys han comensat es preparatiu per sitiar-la. La gent de Belfort en fuig per por de sa por.

Un aforador de vapors iaglesos i francesos S'altre dia arribà a Canaries un vapor norueg, i sa tripulació contà que dins l'Atlàntic toparen un creuer alemany, que los aturà i les deixà passar llavò, el qual havia tirats a fons onze vapors inglesos, set francesos i un italià que duien queviures a Inglaterra.

No és ver que Inglaterra mos demàn cap exèrcit per aidar-li contra Alemanya.—Així hu declarà En Dato dia 21 davant es periodistes a Madrid.

Arribades dia 24

—Un personatge important d'Alemanya ha dit que sa guerra durarà nou mesos i que Alemanya esclairà el mon amb sa seua força i que conta amb tots es remeis que son mester per tirar endavant.

—Se confirma que es creuer anglès *Untouted* tirà a fons s'altre dia quatre torpellers alemanys.

—30 000 habitants d'Anvers que fogiren a Hollandia quant, ets alemanys bombetjaren la ciutat, ja hi son tornats per viure-hi i guanyar-s'hi la vida com abans.

—Sa batalla de l'Iser (un riu entre Ostend i Dumquerque, dins Bèlgica, pero aprop de sa raia de França) segueix encarnissada ferm. Francesos i inglesos e-hu fan de tot per capturar ets alemanys, i aqueix no envesten de tot encara, amb s'idea de fer-ho més envant per safalcar millor els contraris.

—Una esquadra inglesa bombetja s'exèrcit alemany per ses costes de Bèlgica, i ets alemanys li tornen desde terra ses pilotes an es joc, i deixaren fora de combat un torpeller anglès.

—A deu kilometres de Lille, dins es ponent, ets alemanys envestiren ets aliats cop en sec i los feren moltes de baixes.

—Sa batalla de Galitzia (Austria) entre alemanys i austriacs d'un vent i es russos d'altre vent segueix ben forta i favorable an aquells.

—Se considera que a Alemanya puja enguany a 47 milions de tonellades s'esplet de patates, que agraden tant an ets alemanys i a qualsevol persona tocada de bon gust.

—Es creuer *Kalrsruhe* i s'esveïdor (*destroyer*) *Kreuzer*, alemanys, fa poc

que han tirats a fons onze vapors mercantsinglesos dins el mar Atlàntic.

—Ets alemanys han derrotats es russos i els encalsen cap a Ossowetz, dins Rússia, com se suposa. Ets alemanys e-hu fan així: no se deixen fer la guerra dins ca-seua, sino que la fan dins ca's contraris.

—Ha desaparegut es submari anglès n.º 3. Ets inglesos tenen por que no los ho hagen tirat a fons ets alemanys.

—Sa batalla de l'Iser va tal qual an ets aliats, que han hagut de recular prou davant s'investida feresta d'ets alemanys.

—Dia 23 En Maura parlà a Madrid amb sos periodistes, com sortia de conversar amb el Rei, que hi conversà una hora, i les va dir que era tan poc possible que Espanya sortís de sa neutralitat respecte de sa guerra europea com que ell adquirís es Palau Reial d'Orient, això és es palau del Rei.

—A Portugal ha esclatat un rebumbori contra es Govern, que vol enviar, perque Inglaterra lu demana, un exèrcit a França contra ets alemanys. Sembla que aqueix rebumbori no és de per riure i que hi están compromeses moltes de forses de terra i mar i molt d'element civil (monarquies, republicans, socialistes, anarquistes), perque consideren que és una barbaritat s'enviar tal exèrcit a França amb lo al baix que està sa nació. Es rebumbori ha esclatat a diferents punts; se son fets desertors molts de Majors, Oficials i soldats a Mafra, Aveiro, Santarem i altres bandes. Es Govern fa tot quant sab per aturar es moviment, i ha haguda de treure s'artilleria contra ets alsats. Ja hu veurem, si no mos morim, com acabarà això de Portugal.

—Ets alemany han sitiat Toul, una de ses ciutats més fortificades de França. Sa guarnició francesa ha abandonat es camp atrinxerat i s'es tancada dins es forts que envolten la ciutat.

—Quatre aereoplans alemanys volaren aqueix dies dalt Dumquerque i Calais, i hi amollaren bombes, sobre tot dalt ses fortificacions.

—Sembla que ets inglesos fortifiquen Londres més que depressa per por d'Alemanya.

—A Inglaterra reina una por feresta per lo molt que temen que ets alemanys no prenguen Dumquerque. Moltes families de ses costes ingleses s'espitxen a s'interior, terra endins.

—Diu *La Tradición* de Ciutat que un diari extranger va du que ets alemanys a Bruselles han llevada des monument d'En Ferrer i Guardia s'inscripció que hi havia ofensiva per Espanya. Si és ver, ets alemanys mereixen per això una corona.

—Ets alemanys, com entraren a Amvers, trobaren gran pertret de guerra: 500 canons de totes classes, cantidats ferestes de municions, sel es, mantes; material sanitari, gran nombre d'automòvils, un sens fi de locomotores, quatre milions de kilograms de blat, una barbaritat de tonellades de farina, grans depòsits de carbó, llí i llana per valor de deu milions de mares, coure i plata estimada a mig milió, un tren blindat (acorassat), trens estibats de queviures, una mala fi de bestiar de tota classe. Això ja se diu trobar molt de concert!

—Soldats francesos ferits, arribats a Paris, conten que ets alemanys ballen de dins una trinxera que tira 95 kilometres de llarc, desde es riu Oise fins més enllà de Arras i Douai (Bèlgica). Per proveir aqueixa grandiosa trinxera hi han posats ferro-carrils de via estreta que duen an es soldats tot quant han mester.

Un telegrama de Londres de dia 22 diu que un submari alemany ha tirat

a fons es vapor anglès *Giltra Declay* devers ses costes de Noruega.

—Es diaris italians calculen que dins s'exèrcit francès hi ha uns 25.000 preveres, entre capellans i frares, que serveixen come soldats, i fins i tot tres Bisbes, això és, el Bisbe consagrat de Nantes Monsenyor de Fer de la Motte, i un Bisbe Missioner, Monsenyor Demange de Corea, i Monsenyor Renat Maria Jusep Perros, Bisbe-Missioner de Bangkok i Vicari Apostòlic de Siam. Aqueix es Sub-tinent a Besançon servint a sa linea de foc. ¿No és ver que resulta extrany ferm tot això i molt de llamentar?

Arribades dia 25

Arriben amb insistència notícies de rebumboris que hi ha a diferents colonies ingleses contra es domini d'Inglaterra.

A Egipte s'extén sa sublevació i rebel·lió de ses tropes indigenes a Kenchz, i han saquetjades ses factories ingleses de Somal, Costa d'Ajan i Sur des golf d'Adem. Esclatà també una revolució a Berbera, assassinant una partida d'oficials inglesos.

A ses colonies de l'Àfrica del Sur també hi ha sublevacions contra sa dominació inglesa.

D'on venen notícies ben xereques p'ets inglesos es de ses seues immenses colonies de l'India, a on moltes de tribus van alsurades ferm contra Inglaterra, i hi van sobre tot es mahometans, que no los tenen gens la pia an ets inglesos.

També la duen molt d'ells es mahometans de Haifa, Damask, Jerusalem, Beirut, Aleppo i demés ciutats d'aquella banda, a on es comerciants inglesos corren per males aigos, perque la gent del país los mira com inimics, i en camvi están molt per Alemanya.

Quins e-hu tenen malament també devers orient son es russos perque ni es perses ni ses nacions de Turkestan ni de Afghanistan les poren veure amb uis que tenguen. Ses notícies que en venen de totes aqueixes nacions son de que s'armen a la vela per envestir Rússia per un vent i per s'altre vent la India Inglesa.

—I ¿què'n direm de Turquia? Turquia té ganes d'un arrap amb sos russos devers el Mar-negre i amb sos inglesos devers Egipte.

—Es diari de Londres, *Financial Times*, duia un dia d'aqueix que sa guerra costa an ets aliats cada setmana mil, cent cinquanta milions de francs, i que ja hi han gastats quinze mil milions. ¡Així mateix e-hu és ferest!

—També té sa seua recatxada sa guerra europea an ets Estats Units en lo econòmic per sa gran minva que du de comunicacions amb Europa. Segons una correspondència d'allà que publica *La Veu de Catalunya* dia 24, se considera que es drets de Duanes tendrán enguany a Nort-Amèrica uda baixada de cinc centes milions de pessetes, és a dir, treuran tot això manco, judicant per sa baixada que hi ha haguda des que esclatà sa guerra. De manera que ets esquitxos d'aqueixa guerra arriben fins i tot an ets Estats Units.

—El Profesor Schulten de l'Universitat de Eslangen (Alemania) ha escrita aqueix dies una carta a un amic seu de Barcelona. *La Veu de Catalunya* en publica un bossi que diu: «Tenim blat per més d'un any; primer patirà fam Inglaterra que no Alemanya. Si vos viatjásseu per aquí, casi no coneixerieu que hi haja guerra: tothom treballa tranquil·lament; les Universitats obriran ben prest les seues càtedres; els trens, el correu, tot va com en temps de pau... Contra França casi no tenim odi, sino contra Rússia, i sobre tot contra Inglaterra, que sols per la qüestió comercial ha duites les altres nacions a fer-mos la guerra.»

¿No és ver que hi parla ben estirat aquest homo?

—S'emprèstit o manlleu que acaba de fer Alemanya per ses necessitats de sa guerra actual, segons comunica sa Cambra de Comerç de Postdam, no poria anar millor de lo que ha anat. Es Govern volia dos mil milions de mares (un marc son cinc reials); idò bé, es poble alemany mateix li ha abocats quatre mil quatre-cents xei-xanta milions, més del doble de lo que es Govern volia, i això en vuit dies, de dia 11 a dia 19 de setembre. Això demostra sa confiança absoluta que es poble alemany té en ses seues Autoritats, i lo rica que és Alemanya. E-hu és tant que cuantra-passa en riquesa totes ses altres nacions. Aqueis anys derrers han duit un augment tan gros de riquesa nacional, que, per ses contribucions que tal riquesa paga a s'Estat, se calcula que ha augmentat un xei-xanta dos per cent.

—Dia 18 tiraren a fons ets alemanys es submarí anglés T3 an el Mar del Nort (entre Bèlgica i Inglaterra).

Alemanys i austriacs s'altre dia feren presoners 40.000 russos devora Przemyl, devers la Polonia russa, i derrotaren davora Varsovia cinc divisions de cavalleria russa.

Arribades dia 26

—Segueix sa gran batalla entre l'Roye per Arras i Lille fins a Nieuport.

—Ets aliats treuen tot s'estam per cap-turar ets alemanys, que ataquen amb uua envestida mai vista.

Telegrafien d'Inglaterra que creuen que son vuit o nou es creuers alemanys que capllevan per l'Oceà Atlàntic, Pacífic i Indic, cassant vapors mercants inglesos i francesos per espampolar-los o tirar-los a fons. Això ha motivat que Inglaterra, França, Rússia i el Japó han enviats setanta navilis de guerra per veure si agla-peixen i fan benes aquells vuit o nou creuers alemanys, que sembla que fan maig per llarc an es seus contraris. Així no resulta gaire ver allò que deien que es vapors mercants inglesos porien anar per totes ses mars del mon sense que negú s'atansàs a dirlos: *¿Com va la vida?*

—Es diaris d'Holanda diuen que es submarins alemanys capllevan per ses costes de Bèlgica i que això és un perill gros per ses esquadres ingleses.

—Onze navilis de guerra inglesos per ses costes de Dumquerque fins a Nieuport fan costat an ets aliats de terra, desparant an ets alemanys de terra, i aqueis, naturalment, les tornen ses pilotes an es joc.

—Diuen de Maestrich (Holanda) que per Liège son passats 2.400 mariners alemanys que s'esquitxaven a Anvers per fer sa seua devers es port d'aqueixa gran ciutat.

—Ets alemanys sembla que han posades a Brusseles, Gand, Bruges i Anvers fàbriques de dirigibles, baix de s'inspecció des mateix inventor d'aqueixes màquines de guerra tan formidables, es Comte Zeppelin.

—A Londres han publicada sa llista de tretze vapors inglesos que just un creuer alemany ha tirats a fons.

—Un telegrama de Roma, procedent d'Aquisgran, diu que ets alemanys han presos an ets aliats dos forts de ses grans fortificacions de Toul.

—Ets austriacs segueixen combatent amb sos russos dins Galitzia, i sempre avensen tornant-se fer seua a poc poc lo que es russos los havien pres.

—Aquell creuer alemany *Emden* que navega dins l'Oceà Indic, segueix aglapint vapors mercants inglesos; no fa gaire que n'ha presos sis més.

—Diuen que a Portugal s'és restablida sa tranquilidat; pero que és poc probable que sa nació envii cap cos d'exèrcit a fer caramull a França contra ets alemanys.

—Sembla que a Londres e-hi ha una por aborronadora de que ets ale-

manys no hi vagen a bombetjar sa gran ciutat amb sos formidables *zeppelins* o *dirigibles*. Diuen que Alemanya n'hi pot enviar cinquanta que cada un pot dur set mil kilos de projectils o bombes; i que hi poren anar, amollar ses bombes i tornar sense necessitat d'aturar-se en lloc.

—Un dia d'aqueis a una trinxera francesa un capellà confessà i combregà tots es soldats, desde es capità fins es darrer soldat, i que llavò tots, i es capellà es de davant, entraren en foc.

—Escriuen d'Alemanya que hi ha dos milions de voluntaris que acaben de rebre s'instrucció, i s'espitxen uns cap a França i altres cap a Rússia.

—Es diari de Londres *Monitor de la Marina* dia 23 publicà un article que diu que de sa guerra actual per mar, se desprenen una partida d'ensenyances molt lluminoses, entre altres, aqueixes:

1.ª Dins es demble de sa guerra actual ets acorassats estàn condemnats a s'impotencia.

2.ª Es navilis falaguers resulten utilíssims.

3.ª Ses esquadres poderoses queden reduïdes a un paper secundari per sa ofensiva.

4.ª Alemanys i austriacs se veu que amb ses mines i amb sos submarins a lo que van es a esveir a poc poc es navilis de guerra inglesos.

5.ª Es navilis més convenients per sa guerra actual, son ets *esveïdors* (destroyers) i es creuers falaguers.

Es amb aqueis que ets alemanys fan ses pessigoies tan endins an ets inglesos.

Arribades dia 27

—Se confirma que ets alemanys han passat es canal de l'pres devers es nort i es nort-oest, i que avensen devers es sur-oest de Lille. Diuen que ja han s'iatat Dumquerque. Han fet presoners devers dos mil inglesos, entre altres un nebot del Rei d'Inglaterra i un germà des Ministre anglés Sir Grey.

—Segons notícies de Finlàndia, ets alemanys ja ocupen un bon tros de Rússia, això és, sa comarca de Suxalski fins a Augustow i prop de Lodz, i llavò una bona pellerengada de la Polonia russa, amenassen Varsovia i dominen sa vorera esquerra del riu Vistula.

—Es Govern portuguès fa córrer telegrames de que s'alsament d'allà està tot apacivat; pero notícies fidedignes arribades de Lisboa diuen tot lo contrari; i que tal alsament no és monàrquic sino d'una gran part de sa nació que en via neguna volen que vaja un exèrcit portuguès a ajudar a França i a Inglaterra contra Alemanya.

—Un submarí alemany s'altre dia tirà a fons, davant Ostend, es creuer anglés *Drake*, de 14.300 tonellades. Un altre submarí alemany feu sa meteixa endemsa a dos torpellers i a un submarí inglesos, aqueis dies, dins el Mar del Nort també.

Arribades dia 28

—A sa colonia inglesa des *Cap de Bona Esperansa* seguia sa sublevació des coronell Maritz, que menava un exèrcit d'un milenar d'homos amb canons de campanya i ametralladores, contra Inglaterra.

—Aqueis dies passats aereoplans alemanys bombetjaren dues vegades Varsovia fent-hi molt de maig de persones i d'edificis.

—Segueix sa gran batalla an es sur de Bèlgica i nort-oest de França, i tant ets aliats com ets alemanys e-hu fan de tot per guanyar; sembla que ets alemanys avensen avensen cap a Dumquerque, que és lo que volen prendre, surta d'on surta. Prenia part an aquesta batalla una esquadra inglesa, pero se'n hagué de decantar perquè s'artilleria alemanya li feia massa mal; tres acorassats inglesos en sortiren de qual-sevol manera, mal-ferits ferm.

—Ses tropes argelines que França

havia duites a parar bales d'ets alemanys, les se'n han hagudes de tornar cap a Marsella i Alger perquè son massa anyívols des fret.

—Ets aliats han buidat de Nieuport, i se confirma que ets alemanys han passat el riu Iser, i que han pres Nieuport i Dixmunde.

—El *Times* de Londres diu que seria una desgracia immensa que ets alemanys s'apoderassen de Calais, perquè amb s'artilleria serien senyors des canal de la Manxa. Per això ets alemanys, fort i no't mogues, volen prendre Dumquerque i Calais.

—Es Comte de Romanons, sortint del Palau de veure la Reina Cristina, feu unes declaracions molt llampants de que dins ses Corts no passarà res, i que se conservació de sa neutralitat se mantindrà a totes passades perquè és sa nació que la vol, i que, quant més se torbarán es lliberals a pujar, millor per ells.

—Es fet de que ets alemanys hagen passat es riu Iser ha cansada una impressió molt forta dins França. Sembla que es francesos comensen a veure que ets alemanys s'apoderarán de Dumquerque per molt que les cost.

—El *Times* de Londres fa avinent que, si ets alemanys s'apoderen de Calais, porán fer un mal grossíssim a Inglaterra, i que es submarins porán envestir es ports inglesos, perquè se son avesats a anar allà on ios dona la gana.

Arribades dia 29

—Un dia d'aqueis un *dirigible* alemany volà damunt Verdun, sa ciutat francesa tan fortificada, i tirà una partida de bombes, matant 109 persones.

—Es servis i montenegrins han hagut de buidar de Bosnia; ets austriacs los han fets fogir.

—Segueix sa batalla entre alemanys i russos devers Augustow amb ventatge p'ets alemanys; sa que tenen devers Invangord no saben qui és que guanya.

—Dins la Polonia russa es russos reculen a la forsa.

—A ses colonies ingleses des Cap de Bona Esperansa se son alsats contra Inglaterra dos generals amb una partida de forses.

Arribades dia 30

—Segueixen ets alemanys bombetjant la ciutat d'Arras, des francesos, i hi han fet molt de naufragat.

—Notícies d'Alemanya diuen que ets alemanys han pres Armentières i Verdun, i que s'acosten a Dumquerque.

—Sa població civil de Calais es fuita per por de que ets alemanys no s'hi presentin.

—Segueix sa batalla encarnissadíssima desde Lille fins a Nieuport entre aliats i alemanys.

—An aqueixa batalla han mort un germà de la Reina d'Espanya, el príncep Maurici de Battenberg, oficial de s'exèrcit anglés.

Altars, capelles i temples

Memoria Descriptiva de les esglésies, oratoris, capelles i retaules d'altar que ha projectats i en sa major part dirigits, dins Mallorca, el Mestre d'Obres d'Arquitectura religiosa En Bartomeu Ferrà, de l'any 1865 a 1915.—Alabat sia Deu, per a sempre.—Amen—

Pròleg

Son passats més de cinquanta anys desde que vaig comensar a exercir ma professió; havent-la estudiada en la R. Academia de St. Carles a València durant els anys 1862-1864, quant a Mallorca no se coneixien més que tres Mestres examinats (1) i tres arquitectes amb títol acadèmic: Don Joan Sureda, D. Antoni Sureda (son fill) i D. Josep Frontera. Del primer coneixem la Casa que, aidat de mon pare, alsà per Mr. Felip Vallec al cap d'avall de la Rambla, i que arribà a adquirir un onele de l'arquitecte don Guillem Reynés. Del segon se deia que havia alsat el *Circulo* i el *Teatre*

Principal; i del tercer guardam els plans del cementeri de la *Vileta*, que oonservam com una mostra d'absoluta nulidat artística (a. c. s. tots).

Devés l'any 1870, vengut de Madrid D. Miquel Rigo, condeixeble meu a l'*Institut* de Palma, i autor premiat del projecte de *Banc Balear*, vaig comensar a estudiar amb ell l'arquitectura, ja que el professorat de l'Escola de València, no ensenyava més que lo estrictament necessari per poder ser auxiliars tècnics dels arquitectes. I, mentres mon amic Rigo s'exercitava alsant els plans de la nostra Llonja (que li serviren per lograr, ben merecudament, son títol), D. Juan Bautista Peyronnet, que havia presentat el desgraciadíssim projecte de fatxada de la nostra Sèu, empenia, ajudat de mestre Pere Jusep Cabrer, la construcció de la fatxada de *Ca'n Torrella*, en el carrer de St. Jaume. poc temps després que mon pare havia acabada la casa de *Ca'n Sansimon*, veinat d'allà.

D'altres arquitectes forasters, dins sa nostra illa, sols puc mencionar come obres projectades, i, en part, realitzades, per part de D. Isidre de Velazquez, les parroquials esglésies de Lluçmajor i Manacor, s'oratori de la Mare de Deu de los Dolors de la Casa de la Misericordia de Palma (2); i els estudis de reforma o engrandiment de les cases de *Ca'n Formiguera*, de *Ca'n Armengol* i de *Ca'n Golleu*. Es plans de tot això els he vists passats de tinta xina. Damunt les obres de dit arquitecte estudiaven els artistes germans D. Miquel i D. Salvador Torres, i aquests foren el professors de mon pare en el ram d'Arquitectura (3).

Signats aquests *datos* amb tota fidelitat, passem a escriure els referents an els edificis de caràcter religiós que, ab ajuda de Deu i la benevolencia de mos amics esglesiàstics, m'ha tocat en sort estudiar i realisar dins la nostra illa. BARTOMEU FERRÀ

Secció local

Sa Novena d'Animes que ha predicada a la Parroquia Mn. Antoni Servera s'és vista molt concorreguda, gracies a Deu.

Es dia del morts hi ha un jubileu a totes ses esglésies i oratoris públics per l'estil del Jubileu de la *Porciuncula*, pero que només és aplicable a les Santes Animes del Purgatori.

N'Antoni Riera, aquell que un llamp l'escarrinxà, setmanes enrera, va bé, gracies a Deu, de ses escarrinxades; ja se comensa a aixecar.

Per lo moit que ha plogut no fa sa frescor que an es pareixer havia de fer.

A s'església de St. Vicens Ferrer dia 6 comensaràn unes solemnes *Coranta hores* de l'*Amor Hermós*, que acabarán dia 8, de demà a vuit dies. E-hi predicarà el P. Avel·l Valdeparres.

Energia Manacorens

Por acuerdo de la Junta General ordinaria de 23 Junio último, se convoca a los Sres. Socios a Junta General extraordinaria para el dia 31 del actual a la hora de las 20 en el local de las oficinas Plaza de Palacio 2, al objeto de modificar los Estatutos de esta Sociedad; y caso de no poderse celebrar por falta de número, tendrá lugar en segunda convocatoria el dia 8 del próximo noviembre a las diez.

Manacor 24 Octubre 1914.—El Gerente.—Bartolomé Bonet.

(1) D. Antoni Coll, D. Miquel Cardell y D. Juan Mayol.

(2) L'altar major del Convent de Minims (acuarela amb la firma autògrafa, que vaig cedir al Museu Episcopal de Palma).

(3) Vull citar també, com arquitecte mallorquí, D. Alexandre Sureda, fill de l'artista fundador de la fàbrica de Ceràmiques de *La Moncloa* de Madrid. D. Antoni Frates i Sureda, son parent, mos donà noticia dels productes de dita fàbrica que figuraven en una notabilíssima collecció de *Ca'l Conte* de Montenegro. Jo en tenc una *Sta. Margalida* de porcelana blanca.

La *Moncloa* era rival de *Sevres*, i per això la destruïren els francesos durant sa guerra de s'Independencia.